

kulture, pri tem je gotovo signifikantno, da so ti fenomeni opaznejši na območju nekdanje Nemške demokratične republike, kjer so bili pripadniki neonacističnih skupin deležni še prave socialistične vzgoje (!), se neizogibno zastavlja vprašanje o možnem vplivu šole na vrednote učencev. Odgovor, ki se oblikuje, pa ne pomeni vračanja k nikakršni klasični vzgojiteljski doktrini z omejenim repertoarjem vrednot in vzgojnih smotrov, ki naj bi bili doseženi z njihovim posredovanjem. Odgovor naj bi namreč vseboval multikulturni aspekt, človekove pravice in načelo tolerantnosti. Posredovanje teh vzgojnih vsebin naj bi potekalo z metodo diskusije, vajami v mirnem reševanju konfliktov in organiziranju otroških kolektivov na demokratičnih principih.²⁰ Že na prvi pogled je kajpak očitno, da gre v primerjavi z nekdanjo izraziteje ideološko podprto vzgojo, zasnovano na vzpostavljanju poslušnosti, bolj za pragmatično in časovno obeleženo obliko vzgoje, katere zastopniki poudarjajo njeno nujno prepletenost s procesom posredovanja znanja. To hkrati pomeni, da se vzgojitelj, razen na povsem začetni ravni, odpoveduje kakršnemukoli »vcepljanju« vrednot, ampak jih raje daje v diskusijo in pred očmi mu ne lebdi nikakršna vsestransko razvita osebnost ali kakšna bornirana predstava o »človeku«. Namesto tega se vzgojno delo v šoli opira na študije o npr. politični socializaciji, vplivu medijev na percepcijo učencev ipd.

V Sloveniji pa se danes – podobno kot v vrsti drugih nekdanjih socialističnih držav – problem prilagoditve še posebno osnovne šole družbenim spremembam prikazuje predvsem kot problem njenega vzgojnega poslanstva v javni državni šoli, za katero je jasno, da bo tudi v dolgoročnem pogledu ostala prevladujoča oblika šole. Da z vprašanjem vzgoje prihajajo v ospredje ideološki obrazci, je mogoče sklepati že iz dejstva, da zagovorniki (tu seveda ne gre za nikakršno znanstveno ali strokovno raven) različnih konceptov vztrajajo pri svojih zahtevah, kot da bi šlo za obče sprejemljive obrazce. Tako npr. zagovorniki posebnega »pouka o religiji« opirajo svoje zahteve na dejstvo, da »smo Slovenci del katoliške civilizacije«, torej bi ta pouk ne smel biti samo posebna ponudba, ampak bi moral biti vključen v državne javne šole, kot je to v ustreznih »nedržavnih« šolah. Toda ideološko ozadje se ne kaže samo v takšnih manifestno celo politično obarvanih sporih. Določene vizije šole uravnava tudi predmoderna monistična predstava o resnici, ki da jo vzgojno-izobraževalni proces po svojih najboljših močeh posreduje učencem.

²⁰ Veliko teh ugotovitev je bilo izrečenih tudi na 7. evropski konferenci direktorjev pedagoških raziskovalnih inštitutov v organizaciji Sveta Evrope in Unesca v Nitri na Slovaškem jeseni 1992 na temo o demokraciji in izobraževanju.